

GESCHIEDENIS  
VAN  
DE GEMEENTEN

DER  
PROVINCIE OOST-VLAANDEREN,

DOOR  
Frans de Potter en Jan Broeckaert.

---

Eerste reeks. — Arrondissement Gent.

---

ZESDE DEEL.

Olsele, Oostakker, Oosterzele, Oostwinkel, Petegem, De Platte,  
Pecke, Poesle, Ronsele, Schelderode, Scheldewindeke, Sem-  
merzake, Sleidinge, Ursel, Vinderhout.

---

GENT,  
DRUKKERIJ C. ANNOOT-BRAECKMAN, KOORNMARKT.

---

1864-1870.

LB 3483455



# OLSENE.

---

## I.

BESCHRIJVING VAN HET DORP. — Wij zijn het met den geschiedschrijver A. DE VLAMINCK volkomen eens, dat de naam van het dorp *Olfne*, waarvan de jaarboeken der St.-Pietersabdij in de VIII<sup>e</sup>, IX<sup>e</sup> en X<sup>e</sup> eeuw melding maken, geenszins kan geacht worden het hedendaagsche Olsene, aan de Leie, te zijn, maar wel eene tot hiertoe onbekende plaats is, aan den rechteroever der Schelde, in den ouden *pagus Brabantensis* te zoeken. Inderdaad, er staat in twee der bedoelde oorkonden duidelijk : « in pago Brabatinse in loco nuncupante Olfne super fluvio Scalde, » en het is bekend, dat de Brabantgouw zich aan de overzijde der Schelde niet uitstreckte, weshalve het dorp Olsene, dat door sommigen voor Olfne is aangezien geweest, er niet heeft kunnen van deel maken.

De naam der gemeente Olsene komt slechts de eerste maal in de openbare akten te voorschijn op het jaartal 1088, en heeft, voor zooveel wij weten, geene wijziging ondergaan. Wat hij te beteekenen heeft, is moeilijk om uit te leggen. DE SMET leidde hem eerst af van het oude *olle* (stier), doch doet in de tweede uitgave van zijne verhandeling over de dorpsnamen opmerken,

dat *ole* of *ol* in ons oud-Dietsch het diepe bed eener beek of eens waterloops beteekent. Zou men ook niet mogen aan *Holt-sne* denken, en Olsene bijgevolg door *houtsnede*, of doorsnede in het bosch, verklaren?

Het grondgebied dezer gemeente beslaat eene oppervlakte van 961 hectaren (1). Het ligt op 50° 56' 29" poolhoogte en 1° 7' 17" ten oosten der middaglijn van Parijs, en grenst ten noorden aan Gottem, ten oosten aan Machelen en Kruishouthem, ten zuiden aan Zulte, en ten westen, met de Leie, aan de West-Vlaandersche gemeente Oeselgem en het genoemde Gottem. De wijken, waaruit Olsene samengesteld is, dragen de namen van *Kasteelhoek*, *Driesch*, *Hooie* en *Veld* (2). Er zijn 2,016 zielen (3).

Deze gemeente, in een bekoorlijk oord aan de Leie gelegen, en met een der schoonste hedendaagsche kasteelen van Vlaanderen versierd, is doorsneden door de groote baan en den ijzerenweg van Gent naar Kortrijk, en biedt, met de hooge schouwen, die verscheidene bij de woningen gebouwde nijverheidsgestichten beheerschen, het uitzicht van een meer dan bloot landelijk dorp aan. Men telt er twee bierbrouwerijen, eene azijnleggerij, twee stokerijen en een zwingelmolen, alle drie met stoom bewogen, en twee windmolens, terwijl de vlashandel er sedert eenige jaren op eene groote schaal wordt uitgeoefend.

De bodem, over het algemeen effen en vlak, ligt ongeveer 11 meters boven de lage Zee te Oostende. Hij wordt verdeeld in vijf klassen, waarvan de twee eerste uit klei- en zandgrond bestaan, met eene groeilaag van 28 tot 56 centimeters, en de drie andere enkel uit meer of min zavelland, met eene groeilaag van slechts 12 tot 20 centimeters. De landbouwers oogsten er heerlijke vruchten op. Er zijn weinige houtplantingen, en nog minder bosschen, maar goede weiden.

---

(1) SANDERUS spreekt van 600 morgen lands.

(2) Oude plaatsnamen :

1442. *Jaghervoorde*, *Strepe*, de *VII Vierendeelen*.

(3) Tijdens DE CASTILLON (begin der XVIII<sup>e</sup> eeuw) waren er te Olsene 400 communicanten. In 1801 bedroeg de bevolking 1,416 zielen.

Behalve de *Leie*, die, zoo wij zeiden, de westergrens dezer gemeente vormt, en aan wier boorden zich malsche weiden uitstrekken, waar het kloeke Vlaamsche hoornvee op graast, wordt Olsene ten zuiden door de *Zandbeek* en ten oosten door de *Machelbeek* bewaterd.

Ten jare 1850 telde men hier, volgens het *Dictionnaire géographique* van VAN DER MAELEN, 42 paarden, 2 veulens, 500 koppen hoornvee, 60 kalveren, 550 varkens en 100 schapen, en in 1846, blijkens de algemeene landbouwstatistiek van dit jaar, 55 paarden en veulens, 499 koppen hoornvee, waaronder 10 koeien, die als trekdiereu werden gebruikt, 51 kalvers, 60 woldieren, 181 varkens en 125 geiten. Men zaaide er, vóór een veertigtal jaren, gemiddeld 100 bunder rogge, 10 bunder tarwe, 25 bunder haver, 15 bunder boekweit, 2 bunder boonen en 8 bunder koolzaad. — In 1846 : 50 heet. 41 ar. tarwe, 65 ar. masteluin, 252 h. 51 ar. rogge, 7 h. 15 ar. gerst, 50 h. 11 ar. haver, 9 h. 92 ar. boonen, 20 h. 92 ar. boekweit, 11 h. 26 koolzaad, 40 h. 25 ar. vlas, 85 h. 59 ar. aardappelen en 57 h. 18 ar. klaver. De weiden en meerschen besloegen eene uitgestrektheid van 126 heet. 95 ar.; de boomgaarden 19 heet. 69 ar.; de tuinen 15 heet. 60, en de bosschen 180 h. 42 ar.

Het getal landbouwgebruiken, in genoemd jaar 1846 te Olsene aanwezig, bedroeg 571, waaronder 1 van 50 tot 55, 5 van 25 tot 50, 3 van 20 tot 25, 1 van 15 tot 20 en 10 van 10 tot 15 hectaren. De landen hadden toen slechts eene gemiddelde waarde van 2,500 franken de hectare, voor welke grootte 66 franken in pacht betaald werd. Er waren 107 mannelijke en 51 vrouwelijke loontrekkende dienstlieden, en 460 mannelijke en 92 vrouwelijke leden van huisgezinnen, die zich uitsluitelijk met den landbouw bezig hielden. Het dagloon der veldarbeiders bedroeg 64 centiemen, voor de mannen, en 56 voor de vrouwen, boven de voeding.

Nopens den alouden staat des akkerbouws in deze gemeente is ons niet veel ter hand gekomen. Het oudste pachtgoed, dat wij door de archieven kennen, droeg den naam van 't *goed te*

*Houtakker*, was in 1590 in bezit van Jan van Hoedevelde, en werd in 1410 door dezes opvolger, Nicolaas van Hoedevelde, aan Jan van Kanegem en zijne vrouw Amelberga sMaeghs verkocht. Het was 28 bunder 1 gemet groot, en werd in 1455 en 1447 voor 10 pond groote in het jaar verhuurd (1).

Eene andere oude hofstede was het *goed ter Woestinen*. Het had eene grootte van 12 bunder, en werd in 1445 door de toenmalige eigenares, Catharina de Gruutere, gehuwd met Jan van Vaerne-wijk, voor 4 pond 6 schellingen groote en 2 steenen vlas in het jaar in pacht gegeven. Onder de pachtvoorwaarden merken wij op, dat de eigenaarster aan den gebruiker eene koei, ter waarde van 14 schellingen groote, te leen gaf, welke haar bij 't eindigen van de pacht moest worden ingestaan (2). In 1459 was dit goed, waarschijnlijk ten gevolge van den oorlog, « onbehuïsd, » en bedroeg de pachtsom slechts 2 pond 12 schellingen en 2 steenen vlas. — Jan-Karel-Ignaas Piers, heer van Welle, kwam er ten jare 1752, bij koope jegens Jozef-Victor van Donkelberge en dezes vrouw Magdalena-Louisa Borluut, vrouw van St-Denijs-Boekel, in bezit van.

Eindelijk is ons het oude *goed te Pereboom* bekend, waarvan de grootte 22 bunder besloeg, en dat wij in 1695 ter som van 133 pond 6 schellingen 8 grooten geprezen vinden (3). Het behoorde alsdan aan Philip-Frans du Faing, graaf van Hasselt.

Ongeminderd het kasteel des heeren Piers van Ravenschoot, waarover wij verder, in het tweede hoofdstuk, eenige bijzonderheden mededeelen, treft men te Olsene nog het lusthuis des heeren notaris Soinne aan, dat door den griffier d'Havelooze omtrent het begin dezer eeuw gebouwd werd, en sedert 1824 aan de familie Soinne toebehoort.

Eene oorkonde van den jare 1444 geeft ons te kennen, dat er

---

(1) *Jaarregister van Gent, 1446-1448*, bl. 89 v°.

(2) *Id.*, 1442-1444, bl. 100 v°.

(3) *Not. act.*, n° 19, bl. 19. — Archief van den Raad van Vlaanderen.

toen eene herberg, met name *de Wulf*, in deze gemeente bestond. De herberg *de Platte Burse* treffen wij aan in 1700 en 1750; de *Pauw* in 1789.

De wekelijksche markt dezer gemeente, aanvankelijk den Donderdag, thans den Dinsdag gehouden, werd ingesteld ten jare 1796.

De gemeenteschool werd over eenige jaren herbouwd. Een opschrift, gebeiteld op eenen in den voorgevel gemetsten steen, meldt dit in de volgende regelen :

P. PIERS DE RAVESCHOOT,  
BURGEMEESTER ;  
D. DE BORCHGRAVE, M. DE BUSSERE,  
SCHEPENEN ;  
J.-B. DUPONCHEEL,  
SECRETARIS.  
1860.

Het gemeentearchief is weinig beduidend. De registers van den burgerlijken stand klimmen op, voor de geboorten tot 1609, voor de huwelijken tot 1647, en voor de overlijdens tot 1659. In 't provinciaal archief, te Brugge, berusten de gemeenterekeningen van Olsene, van 1678 tot 1789.

De kermis valt den vierden Zondag van September.

## II.

HEERLIJKHEID. — De heerlijkheid van Olsene, gelegen onder de roede van Deinze, kastelnij van Kortrijk, behoorde aanvankelijk aan een ridderlijk geslacht, dat den naam dezes dorps droeg. Een *Willem van Olsene*, door SANDERUS genoemd, komt als getuige voor in eene akte van den jare 1088, en een *Geeraard van Olsene* in eene charter van 1221, bij welke Gijzelbrecht van

Zottegem zijn land, genaamd Scheldevelde, aan de abdij van St.-Pieters geeft. Omtrent welk tijdstip en bij welke gelegenheid de heerlijkheid tot eene andere familie overging, kunnen wij onmogelijk opgeven(1).

In het laatste vierde der XIV<sup>e</sup> eeuw vinden wij de heerlijkheid van Olsene in bezit van Pieter van der Zijpe, ridder, heer van Wasières, Oudewalle en Dentergem, eerste voorzitter van den Raad van Vlaanderen, bij dezes instelling door Philip den Stoute, gouverneur en kapitein der stad IJperen, in 1383, en later van Rijsel, Dowai en Orchies, overleden den 28 Februari 1404. Hij was zoon van Geeraard van der Zijpe en van Catharina Hyeman, en gehuwd met Maria van Diksmuide.

Ongeveer eene halve eeuw nadien behoorde Olsene aan de edele familie Quevin, onder anderen aan Joost Quevin, raadsheer en requestmeester des Keizers, gehuwd met Elizabeth Goethals, die eene dochter achterlieten, Jacoba Quevin, welke zich in 1502 in den echt verbond met Pieter Lanchals, wiens vader, insgelijks Pieter geheeten, onder Maximiliaan van Oostenrijk, in 1488, wegens zijn politieke gedragslijn, door de Bruggelingen onthoofd werd(2). De heerlijkheid viel vervolgens ten deele aan Joris Lanchals, kapitein van eene der acht wijken der stad Gent, echtgenoot van Catharina van Schoonevelde, vrouw van Potterie en weduwe van Antoon de la Douve, en na zijnen dood, in 1597, aan zijnen eenigen zoon, Pieter Lanchals, die herhaaldemaal burgemeester van Kortrijk was en, door aankoop, in bezit van Dentergem kwam. Hij overleed in 1612, na gehuwd te zijn geweest met Joanna de Manchicourt, gestorven in 1632, en naast haren gemaal in de kerk van Olsene ter aarde besteld. Philip Lanchals, hun zoon, volgde hen in de heerlijkheid van Olsene,

---

(1) De familie van Olsene bestond nog in de XV<sup>e</sup> eeuw. De kroniek der abdij van Drongen geeft ons in 1454 den naam op van *Margareta van Olsene*, en wij kennen eenen *Jacob van Olsene*, die met Margareta van Poeke getrouwd was, en in 1443 overleed.

(2) Zie voor het politisch streven van Pieter Lanchals: *Messenger des sciences historiques*, 1834, bl. 433 en volgende.



alsook van Dentergem, Gottem, Potterie, enz. op. Deze knoopte huwelijk aan met Florentina de Gruutere, vrouw van Exaarde, Oeselgem, enz., vervulde gedurende zes jaren het ambt van schepene der stad Gent, en daalde den 17 October 1657 in het graf, voor opvolger achterlatende zijnen zoon Maximiliaan-Antoon Lanchals, baron van Exaarde, enz., hoogschepene van 't land van Waas, gestorven den 19 Augusti 1650, uit wiens huwelijk met Joanna-Philipota van der Gracht onder andere kinderen een zoon sproot, Frans-Philip Lanchals, bezitter der genoemde plaatsen, die Victoria-Desideria Allemanni ten echtaltare leidde, en den 29 October 1677 de wereld verliet.

Donaas-Maximiliaan-Frans Lanchals, de laatste mannelijke erfgenaam dezer familie, verbond zich in den echt met Maria-Antonia-Margareta-Josepha Hangouart d'Avelin. Hij overleed kinderloos den 29 Juni 1727, en werd opgevolgd door zijne zuster Anna-Isabella Lanchals, die de heerlijkheid van Olsene en de andere door haar geërfde plaatsen ten huwelijke overbracht aan Jan-Frans de Kerchove, heer van Etikhove, Vault, la Deuze, enz., gestorven den 29 Juli 1755. Margareta-Francisca Lanchals, eene andere dochter van Frans-Philip, trad te Olsene den 19 Maart 1692 in den echt met Jan Piers, heer van Nieuwenhuize en Welle, hoogpunter der kastelnij van Kortrijk, wiens afstammelingen door GUSTAAF VAN HOOREBEKE, in zijnen *Annuaire statistique des familles de Gand*, 1859, bl. 115 en volgende, tot op den huidige bezitter van het kasteel van Olsene, Polidoor-Jozef-Gisleen Piers van Raveschoot, worden opgenoemd.

Engelbert-Marten-Jozef de Kerchove, zoon van genoemden Jan-Frans, op wien de heerlijkheid van Olsene verviel, en die tevens baron van Exaarde, heer was van Etikhove, la Deuze, enz., overleed den 21 Februari 1748. Hij was gehuwd met Maria-Isabella barones van Zinzerling, gestorven den 24 November 1756, en werd op zijne beurt opgevolgd door den uit dezen echt gesproten zoon, Albert-Desideer de Kerchove, geboren den 2 October 1756, getrouwd met Camilla-Josepha-Ghislena de Lens, wier zoon, Frans-Antoon-Maximiliaan de Kerchove, laatste heer

van Olsene en baron van Exaarde, den 26 September 1850 het tijdelijke met het eeuwige verwisselde (1).

Het kasteel van Olsene, gebouwd nagenoeg op dezelfde plaats, waar het oudheerlijke verblijf der dorpsheeren oprees, is een uitgestrekt, sierlijk gebouw, dat een vierkant vormt, en aan elken hoek door eenen fraaien ronden toren met spits is bekroond. Het is gansch in 't water gebouwd, en heeft aan de voorzijde eene schoone, breede steenen brug. MINARD, van Gent, leverde de teekening van dit prachtig verblijf, dat omringd is door een park, lust- en groentenhof van ongeveer 50 hectaren groot. Men bewondert binnen het kasteel een salon, gansch bemeubeld in den smaak der XVIII<sup>e</sup> eeuw. Een ander salon bevat een groot getal familieportretten, voorgangers van de tegenwoordige bezitters des kasteels, benevens eene op doek geschilderde afbeelding van de heerlijke huizing tijdens de XVIII<sup>e</sup> eeuw.

Onder de bijzondere in deze gemeente ingeslotene heerlijkheden moeten wij in eerste lijn, als de ons oudstbekende, het zoogenoemde *Vrij eigendom* vermelden, nopens hetwelk wij ongelukkiglijk niets anders dan de volgende charter kunnen mededeelen :

« Wij Lodewijck, grave van Vlaenderen, enz., doen te wetene  
« allen lieden, dat als onse ghetrauwe clerc ende raetmeester  
« Segher van der Beke, proost van Harelbeke, ons ghetoont heeft  
« datti ghecocht heeft ende ghecreghen jeghen de vrouwe van  
« Ayshove, als erfachtich ende den heere vanden Gruuthuse,  
« haren man, een goed, ligghende in de prochie van Olsene,  
« dat men eet *tEeghindom*, groot in penninrenten vijf pont  
« zeven schellinghe drie penninghen, ende een alline parisis,  
« staende te dobbelen eheinse telker veranderinghe; item twalef  
« cappoene; item neghentien hoenre; item achte ende vijftich  
« ende een half halstre roghs, mate van Olsene; item twee alstre

---

(1) Zie *Messenger des sciences historiques*, 1850, bl. 507.

« evenen, luttel min of meer, ligghende in de prochie van Mache-  
« line, erveliker renten siaers, dewelke rente vele upzittende  
« ende afzittende later schuldich zijn jaerlicx. Item eene halve  
« visscherie in de Leijje. Item vijf vierendeel meerschen of daer  
« ontrent, ende veertiene manscepen, up welke goed es hoghe  
« justice, middel ende nedere, behoorende ghemeene met h<sup>r</sup> Jan  
« van Harelbeke ende Arnold van Avelghem, also hi seich ende  
« hi ons de zalicheyt van zine ziele begheirt voors. goed gheheel  
« of bi percheelen te ghevene of tordeneirne in eene kerke of  
« meer, of den aermen, omme te doene enighe werke van cari-  
« taten ter meeringhe vanden dienste ons Heren in capelrien, in  
« aelmoesenen of in andren werken van ontfarmicheit, sup-  
« plyerende met groter otmoedicheit, dat wij hem dit consenteren  
« ende oorloven wilden; wij, merkende den goeden ghetrauwen  
« dienst, die hi ons langhen tijt ghedaen heeft ende noch daghe-  
« licx doet, voor hoghen hebbende de grote devotie ende wille,  
« die hi heeft te dien einde, dat wij onse hove ende naercommers  
« graven van Vlaenderen deelachtigh wesen meughen in de  
« werke van ontfarmicheden, aelmoessenen of andere dienste,  
« die men daarmede doen zal naer zine ordenance, hebben  
« gheoctroyeert ende gheconsenteert, octroyeren ende consen-  
« teren bi dese letteren, dat de vors. meester Segher de voorseide  
« percheele van Eeghendomme, al of zom, in eene kerke of in  
« meer of den aermen, gheven ende ordoneren meughe, om te  
« doen eenighe dienste ter meeringhe vanden love Gods, of ael-  
« moesenen, of ander caritaten, in der manieren ende also hem  
« goed sal dincken... Ghegheven te Ghend den zeventhiensten  
« dach van October int jaer ons Heeren dusentich driehondert  
« zevensc ende zeventich (1). » — De heerlijkheid van 't *Vrij*  
*Eigendom* behoorde in de XV<sup>e</sup> eeuw aan de heerenfamilie van  
Olsene.

---

(1) Charterboek des kapittels van Harelbeke, toebehoorende aan den heer Dr WITROUCK, te Hulste.

De heerlijkheid ten Dijke, waarvan wij in onze monographie van Machelen gewag maken, strekte zich ook uit in deze gemeente. De vierschaar stond niet ver van de kleine Heirstraat, en op eene kaart van de *Zaubeke*, eene andere heerlijkheid onder Olsene, zien wij, dat het verblijf van den heer van ten Dijke van twee hooge torens in den Spaanschen trant was voorzien. Eene notariëele akte van de tweede helft der XVII<sup>e</sup> eeuw, deel makende van het archief des voormaligen Raads van Vlaanderen, maakt onder andere melding van een schoon huis van plaisance, dat als leen van Zaubeke afhing, en aan Cornelis van Mulicom (?), heer van Argendale, en zijne vrouw Maria-Anna de Hane, toebehoorde.

De verdere enclavementen van heerlijkheden in Olsene waren die van *Hemsrode*, *Veerdegem*, het *Vlaandersche*, der *Drongen-abdij*, enz. De familie van Halewijn, en onder deze, Willem van Halewijn, in 1430, was een der grootste leenbezitters in deze gemeente.

Wat de tienden betreft, deze behoorden voor het grootste deel aan den bisschop van Doornik, aan de abdij van Drongen en het kapittel van S<sup>t</sup>-Pharaïlde, te Gent, welk laatste er van in het bezit door de gravin van Vlaanderen, ten jare 1218 bevestigd werd. De tienden van den bisschop van Doornik werden in 1707 voor 11 pond 10 schellingen groote verpacht.

#### *Baljuws van Olsene.*

|                                   |      |
|-----------------------------------|------|
| Lieven van der Schaghen . . . . . | 1516 |
| . . . . .                         | .    |
| Geeraard de Scheppere . . . . .   | 1686 |
| . . . . .                         | .    |
| Ferdinand Matthijs . . . . .      | 1735 |
| J.-B. d'Havelooze . . . . .       | 17.. |

*Burgemeesters van Olsene.*

|                                              |      |
|----------------------------------------------|------|
| Frans van Melle . . . . .                    | 1786 |
| . . . . .                                    | .    |
| K.-J.-B. d'Havclooze . . . . .               | 1801 |
| M. de Doncker . . . . .                      | 1808 |
| L. Meheus . . . . .                          | 1818 |
| Eugeen Piers van Raveschoot. . . . .         | 1825 |
| K.-Ign. Duponcheel. . . . .                  | 1837 |
| Polidoor-J.-G.-Piers van Raveschoot. . . . . | 1855 |
| D. de Borchgrave . . . . .                   | 1861 |
| Polidoor-J.-G.-Piers van Raveschoot. . . . . | 1864 |

III.

GESCHIEDENIS. — Er is ons over Olsene, onder historisch opzicht, zeer weinig bekend. Uit den tijd der godsdienstberoerten weten wij er alleenlijk van, dat de Malcontenten er zich in de maand November 1580 aan plundering en roof overgaven, op zulke erge wijze, dat de meeste inwoners hunne huizen in den brand lieten en naar Gent vluchtten. Ook bestaat te Olsene nog de overlevering, dat omtrent dien tijd eene vrouw wegens ketterij of tooverij levend verbrand werd, ter plaatse, nu nog de *Tooveresknok* geheeten.

Eene langs de Leie in deze gemeente opgeworpene sterkte was in 1596 door Spaansche troepen bezet, hetgeen de bevolking tal van onaangenaamheden op den hals trok, doch evenwel zoo bovenmatig niet als tijdens den inval der Franschen in Vlaanderen, gedurende de jaren 1645 en 1646, wanneer, blijkens eene officiële opgaaf der verliezen, door de dorpen der kastelnij van Kortrijk alsdan geleden, de wethouders van Olsene verklaarden gedurende gemelde jaren, door de doortrekking van legerbenden,

krijgsrequisitiën enz., eene som van ongeveer 24,000 pond te hebben verloren, zoodat het der gemeente volstrekt onmogelijk was nog éenen stuiver contributie op te brengen, als « totaal geruineerd zijnde. » De latere invallen van Lodewijk XIV in deze gewesten moeten Olsene niet min rampspoedig geweest zijn, doch ongelukkiglijk ontbreken ons de documenten, om deswege in verdere bijzonderheden te treden. Een deel van het Fransche leger trok hier in 1696, bij middel eener brug over de Leie, naar Tielt.

In het begin der XVIII<sup>e</sup> eeuw had Olsene ook veel van den oorlog te lijden. Nog ten jare 1755 stuurden burgemeester en schepenen een verzoekschrift aan den Koning, waarin een weinig gunstig tafereel van den toestand werd opgehangen. Zij zegden daarin, namelijk, dat het magistraat reeds langen tijd de ellende had vertoond, waartoe het niet alleenlijk gebracht was door de laatste oorlogen, maar tevens door overschatting in den transport, daar in dien oorlog meer dan tachtig huizen en hofsteden verwoest of verbrand waren geworden, en welke, door de voortduring van de buitengewone lasten, waarmede het dorp werd getroffen, tot dan toe niet waren heropgebouwd.

Integendeel (zegden burgemeester en schepenen), daar het getal ingezetenen van jaar tot jaar, uit hoofde der schulden, die zij hadden moeten aangaan en niet kwijten konden, verminderde, konden de eigenaars geene nieuwe pachters vinden, en zagen zij zich dus genoodzaakt hunne landen aan de gemeente over te laten, en hunne gebouwen in puin te laten vallen. Zoo was eene buitengewone belasting moeten gelegd worden van 4 pond groote op elk bunder land, van 6 pond groote op elk bunder weide. Dergelijke toestand, verklaarden de wethouders, was niet uithoudbaar, en daarom vroegen zij den Koning eene vermindering van belastingen. — Bij brieve van 6 April 1755 werd der gemeente inderdaad afslag van een derde in haren transport toegestaan<sup>(1)</sup>.

---

(1) Hs. n<sup>o</sup> 13063 der Koninklijke Bibliotheek te Brussel.

#### IV.

**KERK VAN OLSENE.**—De kerk van Olsene, toegewijd aan St. Pieter, den prins der Apostelen, dagteekent ten hoogste van het laatste der XVI<sup>e</sup> eeuw (1). Zij is bijna geheel in baksteen gebouwd, en biedt over het algemeen langs buiten weinig belang aan. De schoone Gothische vensters, die in het koor uitkwamen, zijn, op éene uitzondering, toegestopt, terwijl ook inwendig alles ten grootsten deele is veranderd geworden. De toren staat te midden van het gebouw, dat in drie beuken is verdeeld, en van weerszijden drie gansch moderne vensters bevat. De vontkapel springt links bij den ingang op het kerkhof uit.

Er zijn drie altaren in de kerk. Het hoofdaltaar is versierd met eene schilderij, welke toegeschreven wordt aan DE CRAEYER, en de *Aanbidding der H.-Drievuldigheid* voorstelt. De II.-Kruiskapel bevat twee kleinere schilderijen, waarvan de eene zou gepenseeld zijn door ROMBOUT, en de *Aanbidding van 't kind Jezus door de drie Koningen* verbeeldt. Het altaarstafereel een zeer verdienstelijk stuk, stelt de *Afdroening van het kruis* voor. Een wel gesneden groot houten beeld van O. L. Vrouw, ongelukkiglijk gansch oververfd, versiert het altaar van O. L. Vrouw. De communiebank, in eikenhout gesneden, is zeer schoon. De predikstoel, die op twee ronde houten pijlers, met Dorische kapteelen, rust, en onder welker kuip een slecht gesneden St.-Pietersbeeld staat, dagteekent van de XVIII<sup>e</sup> eeuw. Bij gebrek aan oude kerkrekeningen hebben wij den naam des vervaardigers van 't een noch 't andere kunnen aantreffen.

In de sacristij worden twee merkwaardige voorwerpen bewaard.

---

(1) Omtrent de standplaats van den ijzerenweg te Olsene staat eene oude pachthoeve, die men zegt oudtijds eene refuge van 't hospitaal van Oudenaarde te zijn geweest. Volgens de overlevering stond daar vroeger eene kerk, O. L. Vrouw toegewijd.

Het eene is een eikenhouten kruis, met in 't zilver gesneden platen en kleine vergulde boorden belegd, in Gothischen stijl van de XV<sup>e</sup> eeuw; het ander, eene zilveren vergulde ciborie, volgens de traditie een geschenk van koning Lodewijk XIV, die met zijne troepen hier voorbij zou getrokken zijn.

De klokken dragen de volgende opschriften :

*Groote klok :*

IK BEN GEGOTEN TEN JARE 1838 DOOR DE ZORG EN OP DE  
KOSTEN VAN DE KERKFABRIEK TE OLSENE; BEN TOEGE-  
WYD AEN ONZE LIEVE VROUW VAN DEN H. ROOZENKRANS.  
IK HEB VOOR PETER DEN EDELEN HEER PIERS DE RAVE-  
SCHOOT, BURGEMEESTER TE OLSENE, EN VOOR METER ZYNE  
EDELE MEVROUW PIERS DE RAVESCHOOT. P.-J. MAERCKX,  
PASTOR, F. DE RYCK, ONDERPASTOOR, JEAN DE CLERCQ,  
TRESORIER, FRANS DE RUYCK, LEANDRE STEUPERAERT,  
TH. VAN DEN HENDE, LEDEN VAN DEN KERKFABRIEKRAED.  
LEUVEN, 1838. J.-A. VAN AERSCHODT, SUCC<sup>a</sup> DE VAN DEN  
GHEYN, ME FECIT.

*Middelbare klok :*

IK BEN GEGOTEN TEN JARE 1837 DOOR DE ZORG EN OP DE  
KOSTEN VAN HET KERKBESTUER TE OLSENE. IK BEN TOE-  
GEWYD AEN DE ALLERHEYLIGSTE MAEGD MARIA, ZONDER  
VLEK ONTFANGEN. IK HEB VOOR PETER DEN EDELEN  
HEER PIERS DE RAVESCHOOT, EN VOOR METER DE EDELE  
MEVROUW PIERS DE RAVESCHOOT, ZYNE ECHTGENOOTE.  
P.-J. MAERCKX, PASTOR, J. DE RYCK, ONDERPASTOR.  
JEAN DE CLERCQ, TRESORIER, FRANS DE RUYCK, LEANDRE  
STEUPERAERT, C. LEFEBVRE, LEDEN. LEUVEN, 1837. J.-A.  
VAN ARSCHODT, SUCC<sup>a</sup> DE VAN DEN GHEYN, ME FECIT.

*Kleine klok :*

IK BEN GEGOTEN TEN JARE 1837 DOOR DE ZORG EN OP DE  
KOSTEN VAN HET KERKBESTUER VAN OLSENE. IK BEN TOE-



GEWYD AEN DEN HEYLIGEN APOSTEL PETRUS, PATROON  
DEZER KERK, EN AEN DEN H. ANTONIUS, ABT. IK HEB VOOR  
PETER M. L.-J. MEHEUS EN VOOR METER MADAME MEHEUS  
(GEBOREN MINNE). P.-J. MAERCKX, PASTOR, J. DE RYCK,  
ONDERPASTOR, JEAN DE CLERCQ, TRESORIER, FRANS DE  
RUYCK, LEANDRE STEUPERAERT, CONRAD LEFEBVRE, LEDEN.  
LEUVEN, 1837. J.-A. VAN ARSCHODT, SUCC<sup>a</sup> DE VAN DEN  
GHEYN, ME FECIT.

Op eenen witmarmeren steen, versierd met het wapen der familie Lanchals en zestien kwartieren, bevestigd in den muur nevens 't altaar van het H. Kruis, is het volgende grafschrift te lezen :

Cy gist très-noble dame Anne-Isabelle Lanchals, dernière baronne d'Exaerde de ce nom, dame d'Olsene, Denterghem, Ousselghem, Gotthem, etc., fille de messire Philippe Lanchals et de très-noble dame Victoire-Désirée Allemani, épouse de messire Jean-François de Kerchove, seigneur d'Etichove, la Deuze, etc., décédée le 15<sup>me</sup> d'Aoust 1753. Leurs enfants sont : Engelbert-Martin-Joseph de Kerchove, baron d'Exaerde, seigneur d'Olsene, Etichove, la Deuze, etc.; Jean-François, seigneur de Denterghem; Gérard-Joseph, seigneur d'Ousselghem et Gotthem, et Caroline-Françoise, épouse de Jérôme-Olivier Limnander, seigneur de Zulte, cy enterrée, trépassée le 17<sup>e</sup> d'Avril 1749. R. I. P.

Nevens hetzelfde altaar, rechts, bemerkt men eenen ouden blauwen steen, in den muur gemetst, en vermeldende de stichting van verscheidene goddelijke diensten in de kerk van Olsene, door de heerenfamilie Quevin. Wij laten hier eene letterlijke copie van dit tot heden onuitgegevene opschrift, dagteekenende van de XV<sup>e</sup> eeuw, volgen :

Edele ende weerde M<sup>r</sup> Joos Quevyn, heere vander heerlicheide ende Vrye Eyghendome van Olsene, mitsgaders jongvr. Jacobijne Quevyn, weduwe van joncheer Pieter Lanckhals, zyne dochter, naer zyn overlyden vrouwe vander zelve heerlicheide,

zaligher memorie, hebben alhier in de kercke ghefondeert ende begheert ghedaen ende gelesen thebbene de naervolghende diensten ende provenen : volghende zijnen testamente, alle Donderdaghe doen zal de messe vanden helegghen Sacramente ende Sondaechs in de capelle van dhelegghen Cruse zulck alsmen tsichtent zijnen overlidene ghedaen heeft by den capelaen vanden heere van Olsene ende den costere aldaer, waervoren de costere metten luderre ter zelver messe jaerlicks hebben zal viii s. vii gr. Men zal ooc doen over zijne ende zijnder huusvrauwe zielen, beede hier vooren begraven liggende ten daghe van huerl. overlijden, ii jaerghetijden, deen den xiii Juny en dander den viii in Oughst, met vesperen, vigelie met ix lessen, commandacien ende een ghesonghen messe van requiem, daervorende de prochiepape, doende den dienst, en andersins niet, telken jaerghetijde hebben zal vi gr., de priestere van buuten commende iesgelic een messe van requieme ende naer de messe gaende ten grave, lesende aldaer de psalme vande profundis metten collecte, hooch helpende zynghen de messe als diaken ofte subdiacone zal hebben telke jaerghetijden vi gr., de vorn. capelaen helpene zijngghen den zelven dienst als diacone ofte supdiacone zal ooc hebben iiiii gr., ende den costere voor diender en zijngghen in dezelve jaerghetijde zal hebben vi gr.; item de helighe gheestmeesters werden ghehauden telcken jaerghetijde te deelen xii provene vander werde in broode ende ghelde ij gr. voor deelen, van welcke provene elck van hemlieden zal hebben i gr. ende de kercke van Olsene voor dleveren vanden wasse telker jaerghetijde xii gr., dat men alle jaere doctave vanden helegghen Sacramente gheduerende alle daghe zijngghen zal de zeven ghetijden, daervorende de prochiepape, doende den dienst, ende andersins niets, zal hebben sdaechs iiiii gr. ende de vorn. capellaen ende coster voor de luderre en zijnggherre ooc elck sdaechs ii gr. ende voort zo werden de vorn. helighe gheestmeesters ghehauden volghende de begheerte vande voorn. vrouwe van Olsene in helck vande voors. ii jaerghetijden boven de vorn. xii provenen ten dissche te deelen zes ghelijcken provenen, ende de prochiepape ende costere werden ghehauden naer huere voors. begheerte alle avende te zijngghene in de capelle vanden helegghen Cruse dlof vanden helegghen Cruse, ooc naer tvorn. lof te lesen den vornomden psalme vande profundis, metten collecte, waervorende de prochiepape ende costere jaerlicks hebben zal, doende den zelven dienst, ende andersins niet, xv s. gr., ende zo wanneer

zy dies zullen zijn in ghebreke zoe zullen de profijtten van dien daghe commen ten profijte vanden helighen Gheest, al dwelck ende helck poenct zonderlinghe de voorn. prochiepape, kerckmeesters helighgheestmeesters over hemlieder ende huerlieder naercommers hebben beloofd te doen onderhaudene, midtsgaders de partijen van renten, volghende de brieven in huerlieder handen wesende niet te vercoopene, alinerene noch transporteren by negheenen middele, op peine tselve te zijne van onctwerden, ende zo wanneer de partien van losrenten ghelost zullen werden, zo hebben zy beloofd de penninghen danof commende zonder eenich delay weder temployeren in ghelijcken besette losrenten ten behouf alsboven ende indien zy danof wierden in ghebreke zo vermach de heere van Olsene ende zijne hoors van deselve vrouwe . . . . . (1) by voorn. . . . . goede ofte andersins tot ghelijcken emploeie, al naer tinhauden der wettelichede, f<sup>o</sup> C.

Verders leest men op eenen steen in den muur van de kerk, bij den Kalvarieberg :

Hiervoreen in eenen grafkelder liggen begraven mejofvrouw Carolina-Françoise-Josepha Limnander, jonge dogter, overl. binnen de stad Gend, op den 17 April 1816, in den ouderdom van 81 jaeren, ende mejofvrouw Henriette-Jacoba-Theresia Limnander, haere zuster, ook jonge dogter, overl. binnen de gemelde stad, den 4 January 1800, in den ouderdom van 53 jaeren en dry maenden, beede dogters van wylent den heer Hieronimus-Oliverius Limnander, t'synen tyde heere van Zulte, ende van vrouwe Carolina-Josepha de Kerchove, dogter van den heer Jean-François de Kerchove d'Exaerde, ende van vrouwe Anna-Isabella Lanchals, in haer leven baronesse van Exaerde en vrouwe deser parochie van Olsene.

Het patronaat over de kerk van Olsene werd uitgeoefend door de priesters van het hoogaltaar der hoofdkerk van Doornik. De pastoor, die door hen benoemd werd, ontving, boven zijn aandeel uit de tienden, eene jaarlijksche competentie van 3 pond

---

(1) De woorden, door stippen vervangen, zijn uitgesleten.

groote, waarvoor hij verplicht was de pastorij te onderhouden. Daarentegen moest hij, ten titel van *recognitie*, alle jaren aan 't kapittel van Doornik 5 pond parisis betalen. — In 't midden der XV<sup>e</sup> eeuw, zoo ons uit eene eventijdige oorkonde gebleken is, werd de pastoreele bediening door den pastoor Jacob de Bosscher aan Pieter van der Beke, priester, mits 6 pond 6 schellingen groote verpacht, waaruit wij meenen te mogen opmaken, dat eerstgenoemde nog elders dan te Olsene het herderlijke ambt waarnam. — De koster, door den heer der plaats aangesteld, trok van genoemd kapittel eene jaarlijksche vergoeding van 6 pond groote.

De H. Antonius, toegevoegde kerkpatroon van Olsene, is hier vanouds het voorwerp eener groote begankenis. Behalve op de Kruisdagen en den feestdag van St. Marcus deed men hier den ommevang op H.-Drievuldigheidszondag, H.-Sacramentsdag, St.-Pietersdag, den dag der kerkwijding, Driekoningendag, Lichtmis, Palmzondag, den eersten Zondag na de H.-Kruisvinding, enz. Op laatstgemelden dag toog de processie naar het heerlijke kasteel, alwaar in de kapel de benedictie werd gegeven. Dit zijn de eenigste bijzonderheden, die wij in de kerkpapieren hebben kunnen aantreffen.

De broederschap van de H.-Drievuldigheid, die nog in deze kerk bestaat, werd in 1666 ingesteld.

De pastorij werd gebouwd in 1842.

*Pastors van Olsene.*

|                               |      |
|-------------------------------|------|
| Jan de Hond . . . . .         | 1417 |
| Jacob de Bosscher . . . . .   | 1450 |
| . . . . .                     | . .  |
| Gillis Feys . . . . .         | 1666 |
| Willem de Caigny . . . . .    | 1690 |
| Antoon de Roy . . . . .       | 17** |
| Philip Guyot . . . . .        | 17** |
| ...Vergoet. . . . .           | 17** |
| Jacob-Domien de Roo . . . . . | 1741 |

|                                |      |
|--------------------------------|------|
| J.-J. Orlent . . . . .         | 1777 |
| E. Bullens . . . . .           | 1786 |
| ...Wullens . . . . .           | 1790 |
| P.-F. van Geersdaele . . . . . | 1802 |
| C. Janson. . . . .             | 1827 |
| F. Laridon . . . . .           | 1830 |
| P.-J. Maerckx . . . . .        | 1839 |
| P. van den Steene . . . . .    | 1870 |

## V.

MAATSCHAPPIJEN. — De vroeger te Olsene bestaan hebbende rederijkersvereeniging is eene der voornaamste van den omtrek geweest. Het jaar der oprichting is ons niet bekend; wij weten, dat zij ten jare 1810 volop in bloei was, en nog in 1834 vertooningen gaf. Verscheidene spelers zijn nog in leven, en 't is bij hen, dat wij eenige der tooneelstukken vonden, welke de Olsensche liefhebbers van dicht- en tooneelkunst in hunne uren van uitspanning opvoerden. Onder deze stukken noemen wij: *Genoveva*; *de Keyzerlyke hoofdstad Weenen, door de Turken belegert ten jaere 1683, en ontzet door de kloekmoedigheyd van den Koning van Polen en der Hertogen van Loreynen, Beyeren, Brandenburg, Saxen, enz.* (gedrukt te Gent, bij J.-F. Kimpe); *het Alderheyligste en onwaerdeerlyk Bloed van onzen Zaligmaeker Jezus Christus* (gedrukt te Oudenaarde, bij J. Verceeken, in 1789) in rijm gesteld door WILLEM DE MUYN, een, zoo wij meenen, tot heden onbekend gebleven tooneelschrijver der XVIII<sup>e</sup> eeuw; *de Belegering van Praeg door Fredericus-Guilielmus II, koning van Pruissen, met deszelfs ontzet door de zegenpraelende wapenen van het doorlugtig huys van Oostenryk* (gedrukt te Gent, in 1788, bij Jan Gimblet); *Bloedige martelkroon, ofte Maria Stuart, koninginne van Schotland, gebyld (sic) door kroonsugt van*

*Elisabeth, koninginne van Engeland*, berijmd door JAN-FRANS CAMMAERT<sup>(1)</sup> (gedrukt te Gent, bij Jan Gimblet); *Dragonyra* (?); *Ziel en lichaam*; *Cobonus en Peccavia*; *Crispus en Faustus* (?); *Conrardus, Romeinsch keyser*; *de Struikroovers van Calabriën*, *de Passie van Christus*, enz. —

Al deze stukken waren treurspelen. De meeste geven het bewijs, dat het Olsensch rederijkersgenootschap bijzonder talrijk moet geweest zijn; immers voor de *Belegering van Praeg* waren niet minder dan dertig, voor het *Heilig Bloed* zeven en dertig, voor het *Ontzet van Weenen* vier en dertig spelers noodig: een personeel, dat zelfs heden door weinige stadsvereenigingen kan geleverd worden. Wel nemen wij aan, dat er hier en daar in de tooneelstukken, naar de middelen, waarover men beschikken kon, gesnoeid en personnages van slechts bijkomend belang onverlet gelaten werden, maar men zal bekennen, dat nog de helft van de bovenstaande getallen reeds eenen zeer voldoende toestand van 't Olsensche genootschap laat onderstellen.

De vertooning der *Belegering van Praeg* vergde bijzonderlijk veel toestel; om daar een denkbeeld van te geven zal het volstaan de vertoogen op te noemen, welke er in voorkomen: 1° *De inneming der stad Dresden*; 2° *De gevangneming der Koningin van Polen door den Koning van Pruisen*; 3° *De veldslag van Lowozitz*; 4° *De veldslag tusschen de Pruisen en Oostenrijkers*; 5° *Uitval van prins Karel van Lorreinen, die door de Pruisen teruggedreven wordt*; 6° *Veldslag tusschen de legers van Daun, generael der Koningin van Hongarië, en de Pruisische prins van Beieren*; 7° *Neerlaag der Pruisen « onder*

---

(1) Deze Brusselsche rederijker gebruikte tot « naamsletterkeer » : *Scat-cascier*, of *Musen-minnaer* :

Musen-minnaer, Scat-cascier,  
Is Rym-voeder, Rym-bewaerder,  
Rym-verbreyder, Rym-vergaeder,  
Onder 't soet Apol's bestier.

Men ziet dat de *dichtkunst* bij dien « rymvoeder » verre te zoeken was !

geluyd van ketteltrommels en trompetten; » 8<sup>e</sup> Keith, Pruisisch generaal, wordt door prins Karel van vóór de stad gedreven; 9<sup>e</sup> Eindvertoog. — Ieder deel van Maria-Stuart eindigde met een ballet; 't laatste met een « rouwballet. »

Men zal van ons niet vergen, dat wij hier eene ontleding geven van de tooneelwerken, die door het Olsensch rederijkersgenootschap werden vertoond. Onder betrekking van taal, stijl en versificatie lieten die zeer veel te wenschen, doch wie was de toongever op den Vlaamschen Parnas der XVIII<sup>e</sup> eeuw, gedurende welk tijdvak die onvolwassen vruchten werden opgedischt? Ziehier een enkel uittreksel uit De MUYNS bovengenoemd blijendig treurspel van 't *H. Bloed*; het zijn de woorden, welke hij in den mond legt van paus Eugenius, zich aan twee kardinalen over de wreedheid der Barbaren in 't H.-Land beklagende :

o Vreede tyrannie, ach onbedachte tyden !  
Voor die het Christendom en naeme Gods belyden ;  
o Vreeden Noradijn ! o fellen dwingeland,  
Wat mag de oorzaak zyn dat gy op 't Christenland  
Zoo uwe vraek uytstort ? wie gaf u deze reden,  
Om zoo tyrannelyk in 't Christenland te treden,  
Daer Jesus voor ons al, door eene liefde zoet,  
Aen 't Kruys heeft uytgestort den laesten druppel bloet.  
Zult gy nu, vreed barbaer, de plaetsen gaen onteeren  
Met uwe moordery : is dit den Schepper eeren,  
Die u geschaepen heeft, gesteld op 's werelds troon ;  
Is dit de weder-min, is dit den weder-loon ?  
En vreest gy niet, tyran, dat u de vraek des Heeren  
Zal vallen op den hals om al het groot verzeeren,  
En de moedwilligheyd, die gy nu, booswigt ! doet,  
Met uyt te storten zoo 't onnoozel Christenbloed ?  
Ik hope, dat het God ten lesten zal mishaege,  
En u nog, boos tyran, op 't alderfeste plaegen,  
Zoo hy nog heeft ghedaen aen uw voor-ouders al,  
Die door de Christen magt gekomen zyn tot val.  
Ik zal, is 't mogelyk, het Duytsche volk opwekken,  
Om met een groote magt naer 't Heylig Land te trekken ;  
Ik zal met eenen brief den Keyzer met oodmoed  
Verzoeken voor de Kerk te waegen lyf en bloed.

In de laatste jaren van zijn bestaan gaf de rederijderskring van Olsene zijne voorstellingen in de herberg *het Gouden Hoofd*, destijds dienende tot vergaderplaats des gemeentebestuur.

*Gilde van St.-Sebastiaan.* — Dit genootschap van handboogschutters bestond reeds in 1767, wanneer het een eigen lokaal en een stuk gronds bezat.

Olsene heeft twee koorzangmaatschappijen bezeten. De eerste, onder de benaming van *Goudimel*, ter herinnering van den beroemden toonkundige diens naams uit de XVI<sup>e</sup> eeuw, werd gesticht den 23 October 1843. Zij nam deel aan het zangverbond van Keulen, in 1846, aan de festivals van Gent en Antwerpen, in 1847 en 1850, en in laatstgemeld jaar aan den prijskamp, uitgeschreven door de maatschappij van Zingem. Het ander genootschap : *De Blijgeestige Olsenaren*, kwam tot stand in 1846, doch heeft zich maar eene enkele maal, namelijk te St.-Denijs-Westrem, in 1846, laten hooren.

## VI.

### SAGEN.

*Het steenen hoofd.* — Men bewaart op het kasteel van Olsene een steenen hoofd, hetwelk aldaar reeds in 1728 bestond. De overlevering zegt, dat het 't hoofd is van eenen kok, die, op zekeren dag eenen kalfskop hebbende laten aanbraden, van den baron van Olsene daarvoor eenen slag bekwam op het hoofd, dat afviel, en oogenblikkelijk in steen veranderde.

*De Twee Vrouwen.* — Achter 't kasteel wandelen bij nacht en ontijde twee dames. Wanneer een mensch hen voorbijgaat, vergezellen zij hem een eindwegs en zien hem gestadig in 't gezicht.





